

CZĘŚĆ II

NIEKONWENCJONALNE
SPOSOBY DZIAŁAŃ
TERAPEUTYCZNYCH

Halina Grajczak

Terapia pedagogiczna dziecka dyslektycznego

Każde dziecko mające trudności w nauce powinno być otoczone szczególną troską i opieką. Pomoc specjalistyczna udzielana dzieciom ze specyficznymi trudnościami w czytaniu i pisaniu – w aktualnych dokumentach resortu edukacji (rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej) nazywana jest terapią pedagogiczną. Zajęcia terapii pedagogicznej są przeznaczone dla uczniów, u których nieprawidłowości rozwojowe utrudniają opanowanie określonych umiejętności. Prowadzą je nauczyciele posiadający przygotowanie w zakresie terapii pedagogicznej.

W pracy terapeutycznej wyróżnia się dwa typy oddziaływania: korekcyjny i kompensacyjny.

W postępowaniu korekcyjnym najważniejsze są działania mające na celu usprawnianie zaburzonych funkcji. Kompensacja obejmuje oddziaływania na funkcje i procesy zachowane, czyli sprawnie przebiegające u konkretnego dziecka. Funkcje te mają wspomagać deficyty ujawnione w diagnozie psychologiczno-pedagogicznej. Podnoszą one samoocenę, pozwalają odbudować wiarę we własne siły i wzbudzają motywację do spełniania obowiązku szkolnego (por. Czajkowska, Herda, 1989).

Terapia pedagogiczna w szkole to oddziaływanie kompleksowe, polegające na tworzeniu powiązań pomiędzy analizatorami poprawnie funkcjonującymi a tymi, których funkcja jest zaburzona. Jest ona ważnym czynnikiem motywacyjnym, dlatego istotne jest powołanie w szkołach zespołów korekcyjno-kompensacyjnych, które są przeznaczone dla uczniów, u których nieprawidłowości rozwojowe utrudniają opanowanie określonych umiejętności.

Jak pisze M. Bogdanowicz (2004), system pomocy terapeutycznej w Polsce jest spójny, jednak nie funkcjonuje dobrze z powodu braku dostępności wszystkich form pomocy. Jest to system pięciopoziomowy, odpowiadający potrzebom dzieci w różnym stopniu nasilenia trudności.

- **Pierwszy poziom:** nauczyciel, posiadając opinię z poradni psychologiczno-pedagogicznej oraz wskazania dotyczące terapii i postępowania z dzieckiem, proponuje dodatkowe ćwiczenia w szkole i domu. Realizując postulat indywidualizacji nauczania, nauczyciel zapewnia dziecku indywidualny program wspomagań oraz wskazuje dodatkowe ćwiczenia do wykonywania w szkole i w domu, pozostając w ścisłej współpracy z rodzicami.
- **Drugi poziom:** zespół korekcyjno-kompensacyjny. W przypadku bardziej nasilonych trudności proponuje się dzieciom udział w zajęciach w zespole korekcyjno-kompensacyjnym w szkole. Zajęcia te prowadzone powinny być przez nauczyciela o specjalistycznym przygotowaniu.
- **Trzeci poziom:** terapia indywidualna. Dzieci, które wymagają indywidualnej i poszerzonej pomocy terapeutycznej, uczęszczają na terapię do poradni psychologiczno-pedagogicznych.
- **Czwarty poziom:** klasy terapeutyczne. Klasy te początkowo funkcjonowały jako eksperymentalne. Na mocy *Zarządzenia Ministra Edukacji Narodowej nr 15 z 25 maja 1993 roku* (DzU nr 6, poz. 19), klasy te mogą powstawać w szkołach na wniosek zainteresowanych osób (nauczyciel, psycholog, rodzice). Realizowane są w nich autorskie programy dydaktyczne, które obok obowiązującego programu nauczania, zawierają oddziaływania o charakterze terapii pedagogicznej.
- **Poziom piąty:** stacjonarne oddziały terapeutyczne. Dzieci potrzebujące intensywnej i długotrwałej terapii przebywają w nich od kilku miesięcy do roku (niektóre oddziały terapeutyczne funkcjonują w ramach służby zdrowia). Udziela się w nich wielostronnej pomocy, także psychoterapeutycznej, dzieciom, które mają wtórne zaburzenia emocjonalne, nawarstwione na zaburzenia podstawowe.

Uzupełniające formy pomocy to kolonie i turnusy terapeutyczne dla dzieci, oraz obozy dla młodzieży, organizowane przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne (Bogdanowicz, Adryjanek, 2004, s. 78–80).

Rezultaty kompensacji zależą od metod leczenia, systematyczności i jakości mechanizmów wyrównawczych (Grzegorzewska, 1968). Kompensacja, ze względu na możliwość wytworzenia się nieprawidłowych stereotypów, wymaga stałej pomocy i ukierunkowania ze strony terapeuty.

Zasady terapii pedagogicznej

Praca terapeutyczna z dzieckiem z dysleksją nie może ograniczać się wyłącznie do pracy z samym dzieckiem, lecz powinna być również prowadzona z jego rodziną, a także z nauczycielami uczącymi dziecko. Terapeuta powinien wpływać na zmianę postaw niektórych nauczycieli i rodziców w stosunku do problemów ucznia z dysleksją, przez m.in. wyjaśnianie im potrzeby pełnej akceptacji takiego dziecka oraz mobilizowania go do własnej aktywności w osiąganiu coraz lepszych wyników w nauce. Opracowany przez M. Bogdanowicz (1994, s. 111–112) dekalog dla nauczycieli, terapeutów uczniów dyslektycznych, doskonale wyznacza zasady pracy terapii pedagogicznej:

NIE – „nie czyni bliźniemu, co Tobie niemiłe”.

1. Nie traktuj dziecka jak chorego, kalekiego, niezdolnego, złego lub leniwego.
2. Nie karz, nie wyśmiewaj dziecka w nadziei, że zmobilizujesz je do pracy.
3. Nie łudź się, że dziecko „samo z tego wyrośnie”, „weźmie się w garść”, „przysiądzie fałdów” lub że ktoś je z tego „wyleczy”.
4. Nie spodziewaj się, że kłopoty dziecka pozbawionego specjalistycznej pomocy ograniczą się do czytania i pisanie i skończą się w młodszych klasach szkoły podstawowej.
5. Nie ograniczaj dziecku zajęć pozalekcyjnych, aby miało więcej czasu na naukę, ale i nie zwalniaj go z systematycznych ćwiczeń.

TAK – „strzeżonego Pan Bóg strzeże”.

6. Staraj się zrozumieć swoje dziecko, jego potrzeby, możliwości i ograniczenia, aby zapobiec trudnościom szkolnym.
7. Spróbuj jak najwcześniej zaobserwować trudności dziecka: na czym polegają i co jest ich przyczyną. Skonsultuj się ze specjalistą (psychologiem, pedagogiem, logopedą).
8. Aby jak najwcześniej pomóc dziecku:
 - zaobserwuj w codziennej pracy z dzieckiem, co najskuteczniej mu pomaga,
 - korzystaj z odpowiedniej literatury i fachowej pomocy nauczyciela-terapeuty (w formie terapii indywidualnej i grupowej),
 - bądź w stałym kontakcie z nauczycielem i pedagogiem szkolnym.
9. Bądź życzliwym, pogodnym, cierpliwym przewodnikiem i towarzyszem swego dziecka w jego kłopotach szkolnych.

10. Chwal i nagradzaj dziecko nie tyle za efekty jego pracy, ile za włożony w nią wysiłek. Spraw, aby praca z dzieckiem była przyjemna dla was obojga.

Terapeuta powinien przestrzegać również następujących zasad pracy z dzieckiem dyslektycznym:

- zasada indywidualizacji środków i metod oddziaływania – programowanie zajęć, dostosowanie środków, metod dydaktycznych i wychowawczych do indywidualnych możliwości konkretnego dziecka,
- zasada powolnego stopniowania trudności – dotyczy objętości materiału, jego przystępności, dostosowanych do indywidualnych możliwości dziecka,
- zasada korekcji zaburzeń – ćwiczenie przede wszystkim funkcji najgłębiej zaburzonych i umiejętności najmniej opanowanych,
- zasada kompensacji zaburzeń – wytworzenie mechanizmów kompensacyjnych przez łączenie ćwiczeń funkcji zaburzonych z ćwiczeniami funkcji niezaburzonych,
- zasada systematyczności – wpływa pozytywnie na opanowanie i utrwalenie nabytych umiejętności,
- zasada ciągłości oddziaływania psychoterapeutycznego – to profilaktyka dalszych negatywnych następstw niepowodzeń szkolnych (Czajkowska, Herda, 1989, s. 53–58).

Zasady te wynikają z zasad dydaktyki ogólnej, jednak uwzględniają specyfikę pracy z dzieckiem o nieharmonijnym rozwoju. Celem nadrzędnym stosowania ich podczas kompensacji jest umożliwienie wszechstronnego rozwoju umysłowego, psychicznego i społecznego dzieciom z utrudnieniami rozwojowymi; rozwoju na miarę ich możliwości.

Organizacja zajęć terapeutycznych

Ze względu na rodzaj stosowanych oddziaływań terapeutycznych wyodrębnia się w terapii pedagogicznej dwa etapy:

- etap wstępny – przygotowawczy, korekcyjny,
- etap właściwy – kompensacja.

W pierwszym etapie prowadzone są ćwiczenia stymulujące i korekcyjne zaburzonych funkcji w formie zabaw i gier, na materiale konkretnym i słownym. Głównym celem jest tutaj rozwijanie dojrzałości dziecka przez stymulowanie i korygowanie funkcji percepcyjno-motorycznych. Ćwiczenia tego typu mogą być stosowane (w zależności od wieku dziecka), jako ćwiczenia kompensacyjne funkcji opóźnionych w rozwoju lub jako ćwiczenia psychoterapeutyczne: odprężające,

relaksacyjne, dające możliwość realizacji indywidualnych zainteresowań. Do etapu przygotowawczego należą:

- ćwiczenia rozwijające ogólne sprawności ruchowe i manualne (koordynacji ruchowej i ruchowo-wzrokowo-słuchowej),
- ćwiczenia funkcji wzrokowej i orientacji przestrzennej na podstawie materiału konkretnego i abstrakcyjnego,
- ćwiczenia funkcji słuchowej na podstawie dźwięków świata otaczającego, muzyki i dźwięków mowy (ćwiczenia wrażliwości słuchowej, ćwiczenia rytmiczne, ćwiczenia słuchu fonematycznego i fonetycznego).

Drugi etap to działania kompensacyjne na materiale dydaktycznym. Usprawniane są funkcje wzrokowe, słuchowe i kinestetyczno-ruchowe w celu rozwijania zdolności dokonywania analizy i syntezy, kształcenie pamięci i koordynacji wzrokowo-słuchowo-ruchowej w wykonywanych czynnościach. Specyfika kompensacji polega tu na przewyższaniu elementarnych trudności przez usprawnianie tych procesów i funkcji, które blokują umiejętności (Czajkowska, Herda, 1989, s. 79–118).

W literaturze przedmiotu można spotkać się z opracowaniami uwzględniającymi utrwalenie, jako trzeci etap kompensacji. Etap ten polega na dalszym prowadzeniu ćwiczeń kompensacyjnych usprawniających funkcje: wzrokową, słuchową i kinestetyczno-ruchową, oraz ich koordynację (Esmund, 1996).

Oczywiście podział ten jest umowny, gdyż zabawowy charakter ćwiczeń usprawniających zaburzone funkcje, powinien przewijać się przez cały czas trwania terapii. Należy mieć przy tym świadomość, że zajęcia korekcyjno-kompensacyjne są jedynie środkiem pomocy dziecku dyslektycznemu. Nie mogą być zatem formą realizacji szkolnego programu dydaktycznego (tak jak rehabilitacja ruchowa nie może być lekcją gimnastyki). Ich program i przyjęte przez terapeutę metody muszą być maksymalnie dostosowane do potrzeb i możliwości dziecka. Forma organizowanych zajęć, jak również używane pomoce powinny się różnić od tych, które są stosowane na lekcjach. Niewskazane jest zatem używanie podręczników szkolnych, jak również uzupełnianie zaległości szkolnych.

Wszelkie oddziaływania terapeutyczne powinny być kierowane na sferę orientacyjno-poznawczą, jak również na sferę emocjonalno-wolicjonalną oraz społeczną i powinny przebiegać według następujących faz:

- kształtowanie interakcji wewnątrzgrupowych oraz na linii terapeuta – dziecko,
- poddawanie próbom samodzielnego wykonywania prostych zadań przy całkowitej aprobacie i pełnej gwarancji pomocy doraźnej ze strony osoby dorosłej,
- wdrażanie do samodzielnego pokonywania trudności przy stopniowym wprowadzeniu oceny i kontroli wyników działania,

- wdrażanie do nabywania wielostronnych doświadczeń zróżnicowanych pod względem formy, treści i stopnia trudności,
- wyzwalanie zainteresowań, aktywności i motywacji do samorządnego uczestnictwa i samodzielnego działania, a nawet współtworzenia procesu terapeutycznego (Jastrząb, 1997, s. 19–20).

Prawa ucznia z dysleksją

Prawa ucznia są odpowiednio skodyfikowane przez władze oświatowe. Dają one również uczniom dyslektycznym specjalne uprawnienia oraz chronią ich przed nadużyciami ze strony nauczycieli.

Wykaz dotychczas wydanych zarządzeń i rozporządzeń regulujących prawa ucznia z dysleksją obejmuje m.in.:

- Zarządzenie MEN z dnia 30 maja 1975 r. – pierwszy w Polsce dokument, w którym dostrzeżono potrzeby uczniów „z dysharmoniami rozwojowymi”, nakładające na placówki edukacyjne obowiązek zorganizowania dla nich odpowiednich form pomocy terapeutycznej, z uwagi na nieefektywność uczenia się w „rutynowych warunkach”.
- Zarządzenie nr 15 MEN z dnia 25 maja 1993 r. w sprawie zasad udzielania uczniom pomocy psychologicznej i pedagogicznej (DzU nr 6 z 1993 r., poz. 19) – rodzice zyskali prawo do zwrócenia się (bez skierowania) z prośbą do poradni o badanie diagnostyczne i specjalistyczną pomoc; nałożono na placówki edukacyjne obowiązek organizowania klas terapeutycznych w miarę potrzeb, zaś na przedszkola – obowiązek organizowania zajęć korekcyjno-kompensacyjnych; dopuszczono także możliwość nauczania indywidualnego, jeśli zajdzie taka konieczność.
- Rozporządzenie MEN z dnia 15 stycznia 2001 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (DzU nr 13 z 2001 r., poz. 110) – rodzice zyskali prawo do decydowania o udziale dziecka w zajęciach korekcyjno-kompensacyjnych, wyborze szkoły i klasy, zaś uczniowie ze zdiagnozowaną dysleksją rozwojową – do skorzystania ze specjalnych warunków odbywania egzaminu.
- Na podstawie Rozporządzenia MEN z dnia 21 marca 2001 r. (zmienione w dniu 30 kwietnia 2007 r.), jeżeli u dziecka zostanie stwierdzona dysleksja rozwojowa i korzysta ono z usług poradni pracując z nauczycielem-terapeutą, ma prawo do innego (niż rówieśnicy) traktowania w szkole.

Można tu wymienić przede wszystkim następujące uprawnienia:

- nauczyciel jest zobowiązany na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej dostosować wymagania edukacyjne do indywidualnych potrzeb ucznia,
- uczeń z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi lub ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się ma prawo przystąpić do sprawdzianu lub egzaminu gimnazjalnego w warunkach i formie dostosowanych do indywidualnych potrzeb ucznia na podstawie opinii z poradni,
- dyrektor szkoły na wniosek rodziców lub prawnych opiekunów i na podstawie opinii z poradni zwalnia ucznia z wadą słuchu lub z głęboką dysleksją z nauki drugiego języka obcego.
- Rozporządzenie MENiS z dnia 7 stycznia 2003 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (DzU nr 11 z 2003 r., poz. 114) nakłada na poradnie psychologiczno-pedagogiczne oraz publiczne przedszkola i szkoły obowiązek diagnozowania środowiska ucznia, rozpoznawania przyczyn trudności i niepowodzeń szkolnych, organizowania różnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej; precyzuje także, iż pomoc psychologiczno-pedagogiczna może być udzielana na wniosek ucznia, rodziców, nauczyciela, pedagoga, psychologa, logopedy bądź poradni specjalistycznej, jednakże objęcie ucznia zajęciami korekcyjno-kompensacyjnymi wymaga zgody rodziców.

Od 2002 roku odbywają się w Polsce egzaminy zewnętrzne organizowane przez Okręgowe Komisje Egzaminacyjne, nadzorowane przez Centralną Komisję Egzaminacyjną w Warszawie.

- W świetle Rozporządzenia MEN z dnia 7 stycznia 2008 r. uczniowie ze specyficznymi trudnościami w czytaniu i pisaniu, podlegając systemowi oceniania zewnętrznego, mają możliwość pisania sprawdzianu i egzaminu gimnazjalnego oraz egzaminu maturalnego dostosowanego do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych.

Uczniowie (słuchacze) ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się mają prawo przystąpić do sprawdzianu lub egzaminu gimnazjalnego w warunkach i formie dostosowanych do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia (słuchacza), na podstawie opinii publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej, albo niepublicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym niepublicznej poradni specjalistycznej, spełniającej warunki, o których mowa w art. 71b ust. 3b ustawy.

1. W przypadku ucznia ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się opinia poradni powinna być wydana nie później niż do końca września roku szkolnego, w którym odbywa się:

- a) sprawdzian, ale nie wcześniej niż po ukończeniu przez ucznia III klasy szkoły podstawowej,
 - b) egzamin gimnazjalny, ale nie wcześniej niż po ukończeniu przez ucznia szkoły podstawowej.
3. Dyrektor szkoły zobowiązany jest do zapoznania rodziców/opiekunów prawnych ucznia z możliwym sposobem dostosowania formy i warunków sprawdzianu/egzaminu nie później niż do końca zajęć dydaktycznych roku szkolnego poprzedzającego rok szkolny, w którym odbywa się sprawdzian/egzamin.
 4. O odpowiednie dostosowanie formy i warunków sprawdzianu/egzaminu rodzice/opiekunowie prawni ucznia ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się występują pisemnie do dyrektora szkoły w terminie do 15 października roku szkolnego, w którym jest przeprowadzany sprawdzian/egzamin gimnazjalny. Wniosek musi być udokumentowany odpowiednią opinią.
 5. Dla uczniów przystępujących do sprawdzianu/egzaminu gimnazjalnego opracowane są sposoby dostosowania warunków egzaminacyjnych (uczniowie z dysleksją otrzymują na sprawdzianie/egzaminie typ standardowy zestawu).
 6. Wskazane jest, by członkiem zespołu nadzorującego sprawdzian/egzamin dla uczniów z dysleksją był nauczyciel znający specyficzne potrzeby zdających.
 7. Członkowie zespołu nadzorującego sprawdzian/egzamin dla uczniów z dysleksją (w wydzielonej sali) nadzorują sprawdzian zgodnie z warunkami i formą przeprowadzania egzaminu dla tych uczniów:
 - a) odpowiednio dostosowują czas trwania sprawdzianu/egzaminu,
 - b) przed rozpoczęciem sprawdzianu/egzaminu w obecności ucznia wpisują trzyznakowy kod i datę urodzenia ucznia na pierwszej stronie zestawu zadań i w karcie odpowiedzi,
 - c) zamalowują kratkę z opisem *dysleksja* na pierwszej stronie zestawu zadań i w karcie odpowiedzi.
 8. Sposoby dostosowania warunków egzaminacyjnych dla uczniów z dysleksją rozwijają:
 - a) podczas sprawdzianu:
 - możliwe wydłużenie czasu sprawdzianu o nie więcej niż 50% czasu regulaminowego,
 - sprawdzian odbywa się w oddzielnej sali, gdy uczeń korzysta z wydłużonego czasu,
 - członek zespołu nadzorującego jeden raz głośno odczytuje informacje z pierwszej strony zestawu egzaminacyjnego oraz teksty i treść zadań, a uczeń w tym czasie śledzi wzrokiem odczytywany tekst,
 - uczeń może pisać odpowiedzi/rozwiązania drukowanymi literami,

- jeżeli pismo ucznia jest nieczytelne, możliwe jest zapisywanie odpowiedzi za pomocą komputera z usuniętymi programami korekty językowej odłączonego od sieci wewnętrznej i zewnętrznej,
 - rozwiązania zadań otwartych są punktowane z zastosowaniem zmodyfikowanych kryteriów;
- b) podczas egzaminu gimnazjalnego:
- możliwe jest wydłużenie czasu każdej części egzaminu gimnazjalnego o nie więcej niż 50% czasu regulaminowego,
 - egzamin gimnazjalny odbywa się w oddzielnej sali, gdy uczeń korzysta z wydłużonego czasu,
 - członek zespołu nadzorującego jeden raz głośno odczytuje informacje z pierwszej strony zestawu egzaminacyjnego oraz teksty i treść zadań, a uczeń w tym czasie śledzi wzrokiem odczytywany tekst,
 - uczeń może pisać odpowiedzi/rozwiązania drukowanymi literami,
 - jeżeli pismo ucznia jest nieczytelne, możliwe jest zapisywanie odpowiedzi za pomocą komputera z usuniętymi programami korekty językowej odłączonego od sieci wewnętrznej i zewnętrznej,
 - rozwiązania zadań otwartych są punktowane z zastosowaniem zmodyfikowanych kryteriów.
9. Dostosowanie formy i warunków egzaminacyjnych może być częściowe, tzn. uczeń może skorzystać tylko z dodatkowych urządzeń (nieprzeszkadzających innym zdającym) we wspólnej sali i w regulaminowym czasie zdawania.
 10. Wszyscy uczniowie ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się, przystępujący do sprawdzianu/egzaminu w oddzielnej sali zaznaczają odpowiedzi do zadań zamkniętych tylko przy odpowiednich zadaniach. Do karty odpowiedzi zaznaczenia będą przenoszone przez egzaminatorów zewnętrznych.
 11. W przypadku uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się, którzy zdecydowali się na pisanie sprawdzianu/egzaminu w sali egzaminacyjnej razem z uczniami bez specjalnych potrzeb, jedynym dostosowaniem będzie punktowanie odpowiedzi do zadań otwartych zgodnie z odpowiednimi dla tej grupy uczniów kryteriami.

Dostosowanie warunków egzaminacyjnych do możliwości absolwentów z dysleksją podczas przeprowadzania egzaminu maturalnego

Absolwenci ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się mają prawo przystąpić do egzaminu maturalnego w warunkach i formie dostosowanej do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia na podstawie opinii publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej albo niepublicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym niepublicznej poradni specjalistycznej, spełniającej warunki Ustawy o systemie oświaty.

1. Zdający, który zamierza skorzystać z prawa zdawania egzaminu maturalnego w warunkach i formie dostosowanej, składa wniosek o zdawanie egzaminu maturalnego w sposób dostosowany dla osób ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się przewodniczącemu szkolnego zespołu egzaminacyjnego (lub, jeżeli nie przystępuje do egzaminu maturalnego bezpośrednio po ukończeniu szkoły, dyrektorowi komisji okręgowej).
2. Do wniosku należy dołączyć dokumenty potwierdzające dysfunkcję – opinię.
3. Wniosek należy złożyć w terminie do dnia 15 października roku szkolnego, w którym odbywa się egzamin maturalny (z wyjątkiem wypadków losowych).

Sposoby dostosowania warunków egzaminacyjnych dla osób z dysleksją rozwojową

Zdający ma prawo do:

- a) pisania pracy na komputerze lub maszynie do pisania, w zależności od opalonej techniki, zgodnie ze szczegółową instrukcją dyrektora komisji okręgowej, gdy głębokość zaburzenia grafii uniemożliwia odczytanie i prawidłowe ocenienie pracy,
- b) odpowiednio dostosowanych kryteriów oceniania pracy.

Uczeń i jego rodzice lub prawni opiekunowie powinni sami zdecydować, czy zechcą skorzystać z podanych wyżej praw. Temat praw uczniów z dysleksją jest często kontrowersyjny i wywołuje dużo emocji. W przekonaniu osób, które prawa te utożsamiają wyłącznie z nadaniem przywilejów wąskiej grupie uczniów, kłóci się to z poczuciem sprawiedliwości społecznej. Jednak prawa same w sobie nie powinny być negowane, bowiem ich celem jest wsparcie uczniów mających specjalne potrzeby edukacyjne (Bogdanowicz, Adryjanek, 2004, s. 83–90).